

ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ ΕΠΑΙΝΟΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΚΟΥΡΗ

Από την καθηγήτρια Τζούλια Ηλιοπούλου-Στράγγα

Κύριε Πρόεδρε του Συμβουλίου της Επικρατείας , Κύριε Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, Κύριε Πρόεδρε του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, Κύριε Υπουργέ, Κύριε Πρέσβυ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, Κύριοι Αντιπρόεδροι του Συμβουλίου Επικρατείας Κύριε Πρύτανη, Κυρίες και κύριοι Συνάδελφοι, Κυρίες και κύριοι, Αγαπητοί φοιτήτριες και φοιτητές!

Θεωρώ μεγάλη τιμή και ταυτόχρονα είναι ιδιαίτερη χαρά για μένα το γεγονός ότι η Νομική Σχολή μου ανέθεσε να εκφωνήσω τον *δημόσιο ακαδημαϊκό έπαινο* κατά την ανακήρυξη σε επίτιμο διδάκτορα του Τμήματος Νομικής του κ. Βασίλη Σκουρή, Προέδρου του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καθηγητή της Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Και αυτό για πολλούς λόγους, στους οποίους και θα αναφερθώ εν συντομία στη συνέχεια.

Πριν όμως παρουσιάσω το ακαδημαϊκό και λοιπό έργο του τιμώμενου Βασίλη Σκουρή, θα ήθελα να πω ότι η χαρά μου είναι σήμερα διπλή. Στην ίδια τελετή τιμάται και μια άλλη διακεκριμένη νομική προσωπικότητα με διεθνή ακτινοβολία, ο Έλληνας Δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ομότιμος καθηγητής του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Χρήστος Ροζάκης, ο οποίος διετέλεσε και Αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Και με τον Χρήστο Ροζάκη με συνδέουν από δεκαετίες αισθήματα φιλίας και αλληλεκτίμησης, από την εποχή που γνωριστήκαμε στο Ίδρυμα Μαραγκοπούλου και στη συνέχεια όταν συμμετέσχε σε επιστημονικές εκδηλώσεις που οργάνωσα και τις συναφείς δημοσιεύσεις. Το 1996 μου έκανε μάλιστα την τιμή να προλογίσει το βιβλίο μου για την «Εκτέλεση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».

Καταχρώμαι όμως του βήματος και ξεπερνώ την εντολή που μου έδωσε η Σχολή μας, αν συνεχίσω να αναφέρομαι στον Χρήστο Ροζάκη. Με την παρουσίαση του έργου και της προσωπικότητας κ. Ροζάκη έχει επιφορτισθεί ο συνάδελφος και συμφοιτητής μου κ. Νίκος Αλιβιζάτος.

Επανερχομαι στον πρώτο εκ των τιμωμένων, τον καθηγητή και Πρόεδρο του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης κ. Βασίλη Σκουρή, με τον οποίο γνωριστήκαμε τα τέλη της δεκαετίας του 1970, όταν συνυπήρξαμε κάποια εξάμηνα κατά τον χρόνο των πρώτων ακαδημαϊκών μας βημάτων στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Αμβούργου.

Κυρίες και κύριοι, με τον Βασίλη Σκουρή το Πανεπιστήμιο μας τιμά σήμερα ένα μεγάλο και πολύπλευρο νομικό, ο οποίος όχι απλώς, όπως απαιτείται από την ελληνική νομοθεσία περί απονομής του τίτλου του επίτιμου διδάκτορα, διέπρεψε στην επιστήμη και προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στο Πανεπιστήμιο, και μάλιστα στην ευρωπαϊκή πανεπιστημιακή κοινότητα, αλλά εδώ και πολλά χρόνια με το έργο του και τη συνολική του παρουσία στον ευρωπαϊκό χώρο, και όχι μόνον, τιμά την χώρα μας στο εξωτερικό.

Στον λίγο χρόνο που εκ των πραγμάτων διαθέτω θα προσπαθήσω να παρουσιάσω εν συντομία στοιχεία του έργου και της πορείας του Βασίλη Σκουρή, τα οποία συνέθεσαν την προσωπικότητα ενός Έλληνα με διεθνή ακτινοβολία και διεθνές κύρος, παραλείποντας τα αυτονόητα, όπως λ.χ. λεπτομερή καταγραφή ή έστω και κατηγοριοποίηση των έργων του, διαλέξεις του σε αλλοδαπά εκπαιδευτικά ιδρύματα, απονομή τίτλων επίτιμου διδάκτορα από σειρά διακεκριμένων ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων, αλλά και άλλων Ανωτάτων εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της χώρας μας, ή, τέλος απονομή παρασήμων ή άλλων διακρίσεων.

Ο Βασίλης Σκουρής είναι ήδη από το ξεκίνημά του ένας ευρωπαίος νομικός. Μετά την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευσή του στη Θεσσαλονίκη, όπου και γεννήθηκε (το 1948), σπούδασε ως υπότροφος του Γερμανικού Ιδρύματος Ακαδημαϊκών Ανταλλαγών από το 1965 νομικά στο Νομική Σχολή του Ελεύθερου Πανεπιστημίου του Βερολίνου, όπου και τον Απρίλιο του 1970 έλαβε το πτυχίο της νομικής. Στη συνέχεια πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Αμβούργου (από το 1970 μέχρι το 1972). Εκεί ξεκίνησε και την ακαδημαϊκή σταδιοδρομία του. Από το 1972 μέχρι το 1977 υπηρέτησε αρχικώς ως βοηθός και κατόπιν ως επιμελητής στην έδρα που κατείχε ο διακεκριμένος καθηγητής Karl August Bettermann, καθηγητής ο οποίος διακρίθηκε, μεταξύ άλλων, και για το εύρος του γνωστικού του αντικειμένου, διδάσκων και συγγραφέων από Πολιτική Δικονομία μέχρι Δημόσιο Δίκαιο. Το 1973 ο Βασίλης Σκουρής ανακηρύχθηκε διδάκτωρ της νομικής με την διάκριση "Magna cum Laude" και το 1978 υφηγητής του Συνταγματικού και Διοικητικού Δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Αμβούργου.

Από τη Βόρεια Γερμανία ο Βασίλης Σκουρής μετακινήθηκε το 1977 στη Βόρεια Ελλάδα. Αρχικά στην Κομοτηνή, όπου σε ηλικία 29 ετών εξελέγη έκτακτος καθηγητής του Διοικητικού

Δικαίου στη Νομική Σχολή του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (1977-1980). Μετά δε από μια διετή παραμονή στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Bielefeld Γερμανίας (1980-1982) ως τακτικός καθηγητής του Δημοσίου Δικαίου, ο Βασίλης Σκουρής επέστρεψε στη γενέτειρά του την Θεσσαλονίκη, όπου το 1982 εξελέγη τακτικός καθηγητής της Β' έδρας του Διοικητικού Δικαίου στη Νομική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, όπου εξακολουθεί να υπηρετεί και σήμερα, τελώντας σε αναστολή για το διάστημα της θητείας του στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ο Βασίλης Σκουρής ανέπτυξε στην Ελλάδα πολλαπλή επιστημονική δραστηριότητα. Όπως ενδεικτικά θα αναφέρω εδώ στην από το 1985 μέχρι σήμερα ανελλιπή ενασχόλησή του στο Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου στη Θεσσαλονίκη, το οποίο υπηρέτησε και υπηρετεί υπό διάφορες ιδιότητες: αρχικά ως Διευθυντής Ερευνών (1985-1990), στη συνέχεια ως Γραμματέας (1990-1997) και, τέλος, από τον Σεπτέμβριο 1997 μέχρι σήμερα ως πρώτα ως Διευθυντής και στη συνέχεια ως Πρόεδρος του Δ.Σ. Επίσης διετέλεσε επί διετία Πρόεδρος της Ελληνικής Ενώσεως Ευρωπαϊκού Δικαίου (1992-1994), της οποίας σήμερα είναι Αντιπρόεδρος.

Οι δραστηριότητές του στην Ελλάδα δεν περιορίστηκαν όμως στα αυστηρά ακαδημαϊκά καθήκοντα, αλλά ο Βασίλης Σκουρής έχει να επιδείξει και κοινωνικοπολιτικό έργο. Όπως επιλεκτικά και πάλι αναφέρω ότι υπήρξε Μέλος της Διοικούσας επιτροπής του Πανεπιστημίου Κρήτης (1984-1986), Μέλος του Ανωτάτου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ) (1994-1996), Μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Υπουργείου Εξωτερικών (1997-1999), Πρόεδρος της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (1998-1999) και, τέλος, Υπουργός Εσωτερικών για τη διενέργεια των εκλογών της 5ης Νοεμβρίου 1989 και της 22ας Σεπτεμβρίου 1996.

Από τις πολλαπλές επιστημονικές του ιδιότητες στο εξωτερικό θα αναφέρω και πάλι επιλεκτικά τη συμμετοχή του ως μέλους του δικαιοδοτικού οργάνου των ευρωπαϊκών σχολείων για την εκδίκαση ενστάσεων του προσωπικού τους (1989-1998) και τη συμμετοχή του ως μέλους του Επιστημονικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Δικαίου, Tier (από το 1995), ή, ακόμη, την συμμετοχή του στην επιστημονική εκδοτική ομάδα του εγκυρότερου γερμανικού νομικού περιοδικού στο χώρο του ευρωπαϊκού δικαίου, του «Europarecht» (από το 2008).

Το πλαίσιο της σημερινής, πανηγυρικής θα έλεγα, τελετής δεν προσφέρεται, όπως ήδη ανέφερα, για μια διεξοδική κριτική παρουσίαση του έργου ενός τόσο μεγάλου επιστήμονα και διακεκριμένου ευρωπαίου δικαστή. Εκ των πραγμάτων θα περιορισθώ να κάνω μικρές μόνο αναφορές στα σημαντικότερα έργα του και στις σημαντικότερες συμβολές του στην εξέλιξη της

νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σήμερα Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με τη διδακτορική του διατριβή, η οποία φέρει τον τίτλο "*Teilnichtigkeit von Gesetzen*" [Μερική ακυρότητα των νόμων] (1973), ο τιμώμενος προσέτρεξε για την εξεύρεση λύσης στο αστικό δίκαιο τασσόμενος με τον τρόπο αυτό υπέρ της ενότητας των διαφόρων κλάδων του δικαίου. Εφαρμόζοντας αναλογικά την αντίστοιχη με το άρθρο 181 του ελληνικού Α.Κ. διάταξη του γερμανικού Α.Κ. (άρθρο 139 BGB), θεώρησε με πειστικά επιχειρήματα ότι η ακυρότητα μέρους συνεπιφέρει την ακυρότητα ολόκληρου του νόμου, αν συνάγεται ότι δεν θα είχε επιχειρηθεί η ψήφιση του νόμου χωρίς το άκυρο μέρος. Αποφασιστική για τη διατήρηση ενός εν μέρει ακύρου νόμου είναι συνεπώς η (υποτιθέμενη) βούληση του νομοθέτη, λύση η οποία συνάδει και με την αρχή της διακρίσεως των εξουσιών διότι προφυλάσσει από δικαστικές «παρεμβάσεις».

Με το θέμα την υφηγεσίας του "*Verletztenklagen und Interessentenklagen im Verwaltungsprozess*" [σε ελεύθερη απόδοση: *Αγωγές των εχόντων άμεσο και έμμεσο έννομο συμφέρον* ή, κατ'άλλη διατύπωση, *Αγωγές των εχόντων υποκειμενικό δικαίωμα και των εχόντων (απλώς) έννομο συμφέρον στη διοικητική δίκη*] (1978), ο Βασίλης Σκουρής μεταπήδησε από το Συνταγματικό στο Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο. Η υφηγεσία αυτή του τιμωμένου κινείται επιπλέον στον χώρο του συγκριτικού δικαίου, αφού προσπάθησε να αναδείξει την τότε υπάρχουσα σημαντική διαφορά μεταξύ γαλλικού και γερμανικού δικαίου στο ζήτημα των τρόπων νομιμοποίησης στις ακυρωτικές διοικητικές διαφορές, διαφορά η οποία σήμερα έχει αμβλυνθεί.

Μετά από σοβαρή, συνεχή και συνεπή επιστημονική παρουσία στη θεωρία του εθνικού και του συγκριτικού Δημοσίου δικαίου, ο τιμώμενος, όπως οι περισσότεροι δημοσιολόγοι της γενιάς αυτής, αντελήφθη ότι το εθνικό δημόσιο δίκαιο δεν είναι πλέον αύταρκες και ότι χωρίς τη λήψη υπόψη του ευρωπαϊκού, ιδιαίτερα δε του κοινοτικού δικαίου δεν είναι δυνατόν να ανταπεξέλθει στις σύγχρονες απαιτήσεις και προκλήσεις και, γιατί όχι, να επιβιώσει ο ευρωπαϊός νομικός. Έτσι ο Βασίλης Σκουρής έστρεψε, όπως είναι γνωστό, τα ενδιαφέροντά του στο ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο, αυτή δε η στροφή του χάραξε και την μετέπειτα πορεία του.

Ήδη πριν από την έναρξη το 1999 της θητείας του στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σήμερα Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο Βασίλης Σκουρής είχε εκπροσωπήσει την Ελλάδα σε σημαντικές υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου αυτού. Τίποτε όμως δεν προοιωνίζε την μεγάλη επιτυχία που θα είχε ο Βασίλης Σκουρής στο Δικαστήριο αυτό

κατά την άσκηση του νέου, δικαιοδοτικού του έργου. Όπως περίτρανα καταδεικνύουν οι αλληπάλληλες εκλογές του επί τρεις συνεχόμενες φορές ως Προέδρου (από το 2003 μέχρι σήμερα) ο Βασίλης Σκουρής τυγχάνει όχι μόνον της επιστημονικής αναγνώρισης των συναδέλφων του, αλλά προφανώς κατέδειξε ότι διαθέτει ιδιαίτερη ικανότητα και στα διοικητικά καθήκοντα που βαρύνουν τον Πρόεδρο ενός υπερεθνικού Δικαστηρίου, αποτελούμενου από 27 σήμερα δικαστές προερχόμενους από 27 διαφορετικές έννομες τάξεις και από διαφορετικές νομικές κουλτούρες.

Η επιτυχημένη λειτουργία του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκής Ένωσης προϋποθέτει ικανότητες σύνθεσης των διαφορετικών συχνά αντιλήψεων περί ευρωπαϊκού δικαίου στο εσωτερικό του και παράλληλα ικανότητες επιτυχούς εκπροσώπησής του προς τα έξω γενικώς και ειδικώς και στις σχέσεις του Δικαστηρίου με τα εθνικά, ιδιαίτερα δε τα ανώτατα δικαστήρια των Κρατών μελών. Το έργο αυτό κάθε άλλο παρά εύκολο είναι. Ο Βασίλης Σκουρής θεωρείται κατά γενική ομολογία και σε αυτό το δύσκολο έργο του επιτυχημένος.

Η υπερδεκαετής θητεία του Βασίλη Σκουρή στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έστρεψε πλέον οριστικά το επίκεντρο των ενδιαφερόντων του και της ενασχόλησής του στο ευρωπαϊκό δίκαιο, το οποίο υπηρετεί τόσο ως δικαστής όσο και ως θεωρητικός του δικαίου.

Ως δικαστής ο Βασίλης Σκουρής έχει συμπράξει σε σημαντικές ή και αποφάσεις-σταθμούς στη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως λ.χ. αυτές που αφορούσαν στην ελευθερία εγκατάστασης εταιρειών και τα όρια της (*Cartesio*), στην ελευθερία παροχής υπηρεσιών (*Laval*), στην ελευθερία διακίνησης κεφαλαίων (*Manninen*), στην έννοια της επιχείρησης στο ευρωπαϊκό δίκαιο του ανταγωνισμού (*FENIN*), στην Οδηγία για την ανάκληση συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος (*Schulte*), στη σύμφωνη με την απόφαση-πλαίσιο ερμηνεία του εθνικού δικαίου (*Pupino*) και στη σχέση του κοινοτικού δικαίου με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (*van Parys*).

Οι επιστημονικές δημοσιεύσεις του είναι πλέον εμπλουτισμένες με την δικαστική του εμπειρία και καλύπτουν ένα τόσο ευρύ φάσμα θεμάτων όσο και η νομολογία του Δικαστηρίου του οποίου προϊστάται. Ενδεικτικά και μόνον αναφέρω ότι έχει ασχοληθεί :

- 1) με ζητήματα της λειτουργίας του Δικαστηρίου στο πεδίο έντασης μεταξύ δικαστικής προστασίας του πολίτη της Ένωσης και της διατήρησης της εθνικής κυριαρχίας των Κρατών μελών,
- 2) με θεμελιώδεις αρχές του δικαίου της Ένωσης, όπως αυτές της υπεροχής και της επικουρικότητας,

3) με ζητήματα που αφορούν τις αμφίρροπες, πάντοτε όμως επίμαχες σχέσεις μεταξύ Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ανωτάτων εθνικών Δικαστηρίων, όπως την επίδραση της νομολογίας εθνικών δικαστηρίων και εθνικής νομικής σκέψης στο ευρωπαϊκό δίκαιο ή τις συνέπειες της παραβίασης του ευρωπαϊκού δικαίου από ανώτατα εθνικά δικαστήρια,

4) με θέματα που αφορούν τις κοινοτικές ελευθερίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα του δικαίου της Ένωσης και

5) με θέματα των ευρωπαϊκών κανόνων του ανταγωνισμού

Πριν κλείσω την εκ των πραγμάτων σύντομη παρουσίαση του τιμώμενου και της συμβολής του στην επιστήμη, στη διάπλαση της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στη διαδικασία προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση, θεωρώ ότι θα αποτελούσε παράλειψη να μην αναφερθεί ότι από την αρχή της λαμπρής αυτής πορείας του μέχρι σήμερα ο τιμώμενος συνοδευόταν από τη γυναίκα του τη Βάσω, την ήρεμη δύναμη, όπως θα μπορούσε να την χαρακτηρίσει κάποιος σε σύγκριση με την πληθωρική προσωπικότητα του Βασίλη, καθώς και από τα δύο παιδιά του, τον Παναγιώτη και την Κατερίνα, που ευτύχισε να τα δει επιτυχημένους νομικούς της θεωρίας και της πράξης, διδάκτορες και τους δύο γερμανικών Πανεπιστημίων, του Regensburg ο Παναγιώτης και της Χαϊδελβέργης η Κατερίνα.

Κυρίες και κύριοι, προσπαθώντας να παρουσιάσω στο μικρό χρονικό διάστημα που είχα στη διάθεσή μου το έργο και την προσωπικότητα μιας τόσο πολυσχιδούς, πολύπλευρης και –για να παραφράσω τη γνωστή θεωρία του ευρωπαϊκού δικαίου- πολυεπίπεδης προσωπικότητας είναι σχεδόν βέβαιο ότι συνειδητά δεν ανέφερα ή εκ παραδρομής παρέλειψα κάποιες από τις δραστηριότητες ή και τις διακρίσεις, οι οποίες του απενεμήθησαν μέχρι σήμερα και ίσως ο ίδιος να θεωρεί ότι έπρεπε να αναφερθούν σήμερα. Ας μου το συγχωρήσεις αυτό, αγαπητέ Βασίλη.

Πιστεύω όμως ότι εκφράζω την επιθυμία όχι μόνον του Τμήματος Νομικής και του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου που μου ανέθεσαν να παρουσιάσω το έργο και την προσωπικότητα του Βασίλη Σκουρή, αλλά όλων μας που συγκεντρωθήκαμε εδώ απόψε, να ευχηθούμε στον τιμώμενο πρώτα από όλα υγεία και συνέχιση της λαμπρής αυτής πορείας του σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, όχι μόνον για το προσωπικό του καλό αλλά και για το καλό της χώρας μας.